

LİSE 9. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YABANCILAŞMA DÜZEYLERİNİN VE ŞİDDETE YÖNELİK TUTUMLARININ BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

İbrahim KIR

Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

Cüneyt Altan ALTAY

Ankara Pursaklar Fen Lisesi

Erkan CEYHAN

Kahramanmaraş Dulkadiroğlu İlkokulu

Makale Gönderim Tarihi: 20.09.2013, Makale Kabul Tarihi: 29.04.2014

Özet: Bu araştırmada lise 9. Sınıf öğrencilerinin yabancılaşma ve şiddete yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklemini 2010–2011 öğretim yılında Osmaniye il merkezinde öğrenim görmekte olan 300 öğrenci oluşturmaktadır. Tarama modelindeki araştırmada veri toplama aracı olarak, ‘Kişisel Bilgi Formu’ ile birlikte, ‘Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği’ ve ‘Ergenlerin Şiddete Yönelik Tutumları Ölçeği’ kullanılmıştır. İstatistikî yöntemlerle analiz edilen verilerden elde edilen bulgulara göre, lise 9. Sınıf öğrencilerinin yabancılaşma düzeyleri ve şiddete yönelik tutumlarının okul öncesi öğrenim görme ve mezun olunan ilköğretim okulu türü (özel okul-devlet okulu) değişkenlerine göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür. Ayrıca Anadolu Lisesi ve genel lise 9. sınıf öğrencilerinin şiddete yönelik tutumlarının fen lisesi 9. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Lise öğrencisi, yabancılaşma, şiddet

AN INVESTIGATION OF 9TH GRADE STUDENTS' ALIENATION LEVELS AND ATTITUDES TOWARDS VIOLENCE ACCORDING TO SOME VARIABLES

Abstract: In this study, the attitudes of 9th grade students' towards alienation and violence are aimed to investigate according to some variables. The sample of the study is consisted of 300 students who were studying in the

city centre of Osmaniye in 2010-2011 Academic year. “Personal Information Form”, along with “Student Alienation Scale” and “Adolescents Attitudes Toward Violence Scale” were used as data collection tools in this scanning model research. According to findings based on the data which were analysed by statistical methods, 9th Grade students' attitudes towards violence and levels at alienation pre-school time and primary school type (public school, private school) has not got significant difference according to the variables. In addition, Anatolian high schools' and the general high schools' 9th grade students' attitudes towards violence were determined higher than Science High School 9th grade students'.

Keywords: High school, alienation, violent.

GİRİŞ

Şiddet nedir, nerededir ve etkisi nasıldır sorusu, biz araştırmacılar için sorulması ve cevaplanması gereken önemli bir konudur.

“İnsanlık tarihiyle paralel özdeş bir süreyi kapsayan ve her geçen gün farklı şekillerde, farklı anlamlarda hayatımızı çevreleyen ve hayatımızın her karesinde yer alan ve herkesin karşı çıkmasına rağmen her geçen gün artarak yerini muhafaza eden şiddet olgusu, ulusal ya da uluslararası platformlarda farklı şekillerde anılmakta, ‘etimolojik’ olarak analiz edilmektedir” (Güz, 2007: 81).

“Etimolojik olarak şiddetin kökeni, dilimizde Arapça’ ya, İngilizce’ de ise Latince’ ye dayanır. Arapça’ da ‘şiddet’ sözcüğü, ‘sertlik, sert ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma’ anlamındayken, Latince kökenli ‘violence’ sözcüğü ise ‘sert ya da acımasız kişilik, güç’ anlamında kullanılmaktadır (Can, 2007: 14).

Toplumda oldukça ciddi bir yer bulan şiddet kavramı karşıdaki kişinin acı çekebilme olasılığını artırmaya yönelik eylem (Bacanlı, 2007: 27), duygu ve davranışta aşırılık, kaba güç olarak (TDK, 2011: 2223) tanımlanırken, Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2002:4) tarafından, “Kasıtlı olarak; tehdit veya fiilen kendine, diğer bireye veya bir grup ya da topluluğa karşı yaralama, ölüm, psikolojik zarar verme, engelleme veya yoksun bırakma ile sonuçlanan fiziksel güç kullanılması” şeklinde tanımlanmıştır.

Michaud (1991:10) ‘a göre ise “ Bir karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan biri veya birkaçı doğrudan veya dolaylı, toplu veya dağınık olarak, diğerlerinin veya birkaçının bedensel bütünlüğüne veya mallarına veya simgesel ve sembolik ve kültürel değerlerine, oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranırsa, orada şiddet vardır”.

Şiddeti tanımlamak, bir ilk adım olsa da şiddeti anlamak için yeterli olmamakla (Gözütok, 2008: 69) birlikte klasik anlamda fiziksel boyutu içeren bu kavram, artık sosyal, psikolojik, simgesel ihmal ve istismarı da içeren bir

yapılanma içinde olağanlaşmaktadır (Güz, 2007: 81). Okulla birlikte evde, sokakta, oyunda, maçta, televizyonlarda şiddet olgusu ile karşılaşan bireyler, bunu bir sorun çözme ve birlikte yaşama biçimi olarak da algılamaktadırlar. Şiddetin yaşamın bir parçası olarak algılanması, kanıksanması, sıradanlaşması, şiddetin sürekli olarak üretilmesine, yaşamın her kesimine yerleşerek devamlılık göstermesine etkide bulunmaktadır (Gözütok,2001: 42).

Son yıllarda yapılan bilimsel araştırmalar ve medyada çıkan haberlere bakıldığında, alınan tüm önlemlere rağmen çocuklar ve ergenlik çağındaki gençler arasında suç ve şiddet olaylarının arttığı (Bozkurt, 2010: 1), ergenlere özgü şiddet olaylarının önemli bir bölümünün de okullarda meydana geldiği görülmektedir. Oysa “okullar günümüzde, aile ve yaşamsal çevreden sonra bilinçli ya da bilinçsizce, toplumsal yaşam düzeylerindeki farklılıkların fark edildiği, değişik özelliklerde, değişik sosyokültürel yapılardaki aileler tarafından yetiştirilmiş insanların tanındığı ilk sosyal ortamdır” (Can, 2007: 13). Buna rağmen bir araya gelmemesi gereken şiddet ve okul kavramları (Deveci v.d, 2008: 355) her geçen gün daha fazla birlikte anılmakta, düzenli okullara duyulan ihtiyaç artmakta ve okullar büyük bir sorumlulukla karşı karşıya kalmaktadır (Bilgin, 2008: 52). Ergen için en büyük ihtiyaç çevreden alınacak destek olmalyken (Can, 2007: 35) karşılaşılan şiddet; öğrencinin yaşam kalitesinde düşme, konsantrasyon ve öğrenme yeteneğinde azalma, sosyal uyumsuzluk, okuldan kaçma, okulu bırakma, madde bağımlılığı ve yalan söyleme gibi durumlarla etkisini gösterebilmektedir (Akman, 2010: 17). Bu durumlarla gelişebilen “toplumda dışlanmak, ergenler arası hiyerarşinin alt basamaklarına itilmek, ergenlere çok acı verir. Bir kısmı bu role alışır, hatta bunu kanıksar” (Yazgan, 2007: 34). Bu da insanın kendi özünden, ürününden, doğal ve toplumsal çevresinden koparak onların egemenliğine girmesi şeklinde (Tolan, 1981: 3) tanımlanan yabancılaşmayı ortaya çıkarmaktadır.

Yabancılaşma, gündelik hayatta gelişi güzel ve rahatça kullanılan bir tanımlama olmakla birlikte, sosyal bilimler alanında yapılan bir çalışmaya göre kavranması ve derlenmesi en zor olan kavramlardan birisidir. (Türk, 2010: 13). Yabancılaşma kavramı; değerlerin yokluğu, içe dönük bir tutum, çağdaş insanın sosyo-psikolojik rahatsızlığı ve gereksinimlerin karşılanamaması sonucu ortaya çıkan bir durum olarak da açıklanmaktadır (Dean, 1962; Denhart, 1972; Dönmezer, 1982; Drake & Smith, 1978; Akt. Eryılmaz, 2010).

Seeman, yabancılaşmanın boyutlarını aşağıdaki şekilde belirtmektedir:

- Güçsüzlük (powerlessness),
- Anlamsızlık (meaninglessness),
- Kuralsızlık (normlessness),
- Yalıtılmışlık (social-isolation),
- Kendine yabancılaşma (self-isolation) (Seeman, 1959: 783-791).

Yabancılaşmış insan başka herhangi birinden koptuğu gibi kendisinden de kopar. Herkes gibi o da kendisini nesnelere algıladığı gibi beş duyusu ve

KIR, ALTAY ve CEYHAN; Lise 9. Sınıf Öğrencilerinin Yabancılaşma...

sağduyusuyla algılar; ama bunu yaparken kendisiyle ve dış dünyayla üretici bir ilişki içinde olmadığından (Fromm, 2006, s.116) toplum içinde henüz bir yer almamış kişiliğini, değersiz ve yetersiz bulur. Bu duygu ile ya toplumdaki uzaklaşır, ilgisizlik, huzursuzluk duyar veya kendini çok beğenir. Çevreye karşı kırıncı, saldırgan bir tutum alır (Özcan, 1970: 31).

Toplumun her yaş grubunda kendini gösteren yabancılaşma sorununun özellikle genç nesil üzerinde oldukça etkili ve tehlikeli bir boyut kazandığı söylenilebilir. Yabancılaşmanın belirtilerinden olan birçok olumsuz davranışın günümüz gençliği üzerinde sıklıkla gözlemlendiği bir gerçektir (Yiğit, 2010: 22). Ülkemiz gençliği de yabancılaşmadan büyük ölçüde etkilenmektedir (Tezcan, 2003: 165). Okullardaki çeteleşmeler, ekonomik güçleri daha iyi olan grupların gelir düzeyi düşük öğrencilere karşı küçümser tavırları ya da olumsuz durumlar karşısında duyarsız davranışları birkaç örnek olarak verilebilir (Yiğit, 2010: 22).

Yabancılaşma ve şiddet olgusu toplumları sarmakta ve giderek önlenemez boyutlara ulaşmaktadır. Özellikle eğitim yuvası olan okullarımızda nitelikli insan yetiştirilmesinin önüne geçen, toplumdaki karşılıklı sevgi, anlayış, hoşgörü, sabır, tahammül gibi kutsal değerlerin yerini alan yabancılaşma ve şiddet eğilimleri cemiyetlerde onarılması güç dejenerasyonlara, mutsuzluklara neden olduğundan çözümlenmesi gereken önemli sorunlar olarak karşımızda durmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; resmi liselerde 9. sınıfta öğrenim gören ergenlik çağı öğrencilerin yabancılaşma düzeyleri ile şiddete yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi ve bu değişkenlere bağlı olarak da farklılaşmış farklılaşmadığının belirlenmesidir.

Araştırmanın Önemi

Eğitim sisteminde son yıllarda ortaya çıkan gelişmeler sevindirici olmakla birlikte toplum yaşamında sosyolojik ve psikolojik sorunlar, aksayan yönler bu duyguların yeterince yoğun hissedilmesine engel olmaktadır. Eğitim programları sürekli yenilense de okulların sorunları giderilememekte eğitimde ortaya çıkan olumsuz manzaralar dikkat çekmektedir. Bu olumsuzluklara karşı sosyolojik ve psikolojik açıdan alınması gereken bilimsel tedbirler ve çözüm önerileri her geçen gün önem kazanmaktadır. Çünkü gerek medya gerekse de günlük hayatta karşılaşılan ve giderek artan şiddet manzaraları, okullarda yabancılaşma duygusu içerisindeki öğrenciler, eğitimin çok ciddi sorunları halini almakla birlikte alan yazın incelendiğinde de yabancılaşma olgusu ile şiddeti etkileyen değişkenlerin tespiti çözüme yönelik adımlardır. Bu nedenle şiddete ve yabancılaşmaya sebep

olan değişkenlerin belirlenmesi, özellikle de ileriye doğru ciddi kararların ve eğitim programlarının ele alındığı, geliştirildiği yurt içi çalışmalara destek olması, sorunların belirlenmesi, lise gençlerine yönelik atılacak adımlara fikir oluşturması adına da araştırma önem taşımaktadır. Ayrıca tüm dünyada şiddetin ve yabancılaşmanın ortaya çıkardığı olumsuz davranışlardan etkilenmeyen toplumlar giderek azalmış, pek çok toplumun aşamadığı sorunlar halkasında yerlerini almışlardır. Bu bağlamda yapılacak pek çok sosyolojik ve psikolojik araştırma ulusal açıdan gerekli olduğundan, araştırma mahiyeti bakımından da evrensel bir önem taşımaktadır.

YÖNTEM

Lise 9. sınıf rencilerinin yabancılaşma ve şiddete yönelik tutumlarının bazı değişkenlere göre incelendiği bu araştırma, tarama modelinde bir çalışmadır.

Evren-Örneklem

Araştırmanın evrenini, Osmaniye ilinde 2010-2011 eğitim yılında öğrenim görmekte olan, resmi liselerdeki kayıtlı 9. sınıf rencilerinden 1786 kişi oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise, 2010-2011 eğitim yılında Osmaniye ilinde eğitim veren, fen lisesi, Anadolu lisesi ve genel lisede öğrenim görmekte olan renciler arasından, basit küme örneklem yöntemiyle random (tesadüfi) olarak yapılan seçimler ile belirlenmiş tamamı 9. sınıf rencisi 300 kişi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, rencilerin sosyo-demografik özellikleri hakkında bilgi toplamak için araştırmacılar tarafından geliştirilmiş ‘Kişisel Bilgi Formu’ ile birlikte ‘Yabancılaşma leği’ ve ‘Ergenlerin şiddete Yönelik Tutumları leği’ kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın bağımsız değişkenleri hakkında veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu lisede öğrenim görmekte olan rencilerin demografik özelliklerini belirlemeye yönelik toplam 5 sorudan (okul öncesi öğrenim görme, mezun olunan ilköğretim okul türü, öğrenim görülen okul türü, algılanan okul güvenliği) oluşmaktadır.

Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği (ÖYÖ)

Ortaöğretim öğrencilerinin okula ilişkin yabancılaşma düzeylerini ölçmek amacıyla Sanberk (2003) tarafından geliştirilen 'Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği (ÖYÖ)' kullanılmıştır.

Ölçek, güçsüzlük, anlamsızlık, kuralsızlık ve sosyal uzaklık alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçekte her bir alt boyut tek başına hesaplanabileceği gibi ölçekten toplam puanda elde edilebilmektedir ki, bu çalışmada ÖYÖ'nün toplam puanı kullanılarak öğrencilerin okula yabancılaşma düzeyleri ölçülmüştür. 5'li likert tipi ölçekten alınabilecek en düşük puan 17 iken, en yüksek puan ise 85'tir. Puanların yükselmesi bireylerin daha fazla yabancılaşma yaşadıklarını göstermektedir. Test tekrar test korelasyon katsayısı. 77 olarak bulunan ölçeğin, iç tutarlılık katsayısı. 79 olarak hesaplanmıştır (Sanberk, 2003).

Ergenlerin Şiddete Yönelik Tutumları Ölçeği

Bu çalışmada ergenlerin şiddete yönelik tutumlarını ölçmek için Çetin (2004) tarafından geliştirilen 'Ergenlerin Şiddete Yönelik Tutumları Ölçeği' kullanılmıştır. Likert tipi olarak geliştirilen ölçekte en düşük puan 10, en yüksek puan 50'dir. Ölçekten alınan puanların yüksek olması, şiddete yönelik olumlu bir tutuma sahip olmayı ifade etmektedir. Yani şiddete yönelik tutum ölçeğinden yüksek puan alan bir ergen, şiddeti onaylamakta ve şiddete yönelik olumlu tutuma sahip olmaktadır. Ölçekte tersten yorumlanacak maddeler bulunmamaktadır (Çetin, 2004).

Ölçeğin 10 madde için Cronbach alpha güvenirlik katsayısı .85 olarak bulunmuştur. Spearman Brown iki yarım test güvenirliği .86 olarak bulunmuştur. Ölçeğin geçerliği kapsam ve yapı geçerliği bakımından incelenmiştir. Ölçekteki maddelerin uzman görüşüne sunulması ve incelenmesi sonucunda ölçekte yer alan ifadelerin kapsam geçerliğini sağladığı görülmüştür. Ölçeğin yapı geçerliği incelenirken geliştirilen ölçek 400 kişilik araştırma grubuna uygulanmış, temel bileşenler analizi sonucu tek faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Elde edilen faktörün % 43.826'lık bir varyansı açıkladığı görülmüştür. Sonuç olarak 10 maddeden oluşan likert tipi bir ölçek olan şiddete yönelik tutum ölçeği geçerli ve güvenilir bulunmuştur (Çetin, 2004).

Veri Analizi

Uygulanan anketler sonucunda elde edilen veriler SPSS 11,5 programında değerlendirilerek tablolar halinde gösterilmiştir. Kişisel bilgi formlarına bağlı

olarak demografik özelliklerin frekans ve yüzde dağılımları ile ölçeklerden elde edilen puanların aritmetik ortalama ve standart sapmaları bulunmuştur.

Verilerin çözümlenmesinde, öğrencilerin yabancılaşma düzeyleri ve şiddete yönelik tutumlarının belirlenen değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere, okul öncesi öğrenim görme ve mezun olunan ilköğretim okulunun türü için bağımsız gruplar t testi; öğrenim gördüğü okul türü ve okulda güvenli hissetme değişkenlerine tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, 'Kişisel Bilgi Formu', ' Yabancılaşma Ölçeği' ve 'Ergenlerin Şiddete Yönelik Tutumları Ölçeği' ile elde edilen veriler, ergenlik dönemindeki ortaöğretim öğrencilerinin yabancılaşma düzeyleri ile şiddete yönelik tutumlarının bazı değişkenlere yönelik incelenmesi, araştırmanın temel problemi doğrultusunda analiz edilip, bulguları özetlenmiştir.

Bu amaçla, kişisel bilgi formlarına bağlı olarak demografik özelliklerin frekans ve yüzde dağılımları bulunduktan sonra öğrencilerin yabancılaşma düzeyleri ve şiddete yönelik tutumlarının belirlenen değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere, okul öncesi öğrenim görme ve mezun olunan ilköğretim okulunun türü için bağımsız grup t testi; öğrenim gördüğü okul türü ve okulda güvenli hissetme değişkenlerine tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği kullanılarak bulgular aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Anlamlılık kontrolü için farklılıklar arası hata payı .05 manidarlık düzeyinde sınıanmıştır.

Örneklem grubundaki öğrencilerden, değerlendirmeye alınan 300'sinin demografik özelliklerine ilişkin frekans (*F*) ve yüzde (%) sonuçlarının dağılımı sırasıyla aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1'de görüldüğü gibi, örneklem grubunun 138'si (% 46), okul öncesi öğrenim görürken, 162'si (% 54) okul öncesi öğrenim görmemiştir. Öğrencilerin 247'si (%82,3) ilköğrenimini devlet okulunda tamamlamışken, 53'ü (% 17,7) ilköğrenimini özel okullarda tamamlamıştır. Okulda kendisini güvenli hissedenden 186 (%62) öğrenci, kendini okulda kısmen güvende hissedenden 87 (%29) öğrenci iken, okulda kendini güvende hissetmeyen öğrenci sayısı ise 27'dir (%9). Öğrencilerin günlük ortalama televizyon izleme süresinde televizyon izlemeyen öğrencilerin sayısının 28 (%9,3), 1 saat ve daha az izleyenlerin sayısının 93 (%31), 1 saatten fazla 3 saatten az televizyon izleyen öğrencilerin sayısının 144 (%48) ve 4 saatten fazla televizyon izleyen öğrencilerin sayısının 35 (%11,2) olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin 90'ı (%30) fen lisesi öğrencilerinden, 105'i (%35) Anadolu lisesi öğrencilerinden ve yine 105'i (%35) genel lise öğrencilerinden oluşmaktadır.

Tablo 1. Lise 9. Sınıf Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Faktör	Değişkenler	F	%
Okul Öncesi Öğrenim Görme	Evet	138	46
	Hayır	162	54
Mezun Olunan İlköğretim Okul Türü	Devlet Okulu	247	82,3
	Özel Okul	53	17,7
Okulda Kendini Güvende Hissetme	Evet	186	62
	Hayır	27	9
	Kısmen	87	29
Okul Türü	Fen Lisesi	90	30
	Anadolu Lisesi	105	35
	Genel Lise	105	35

9. sınıf öğrencilerinin yabancılaşma düzeyleri ve şiddete yönelik tutumlarının bazı değişkenlere göre (okul öncesi öğrenim görme, mezun olunan ilköğretim okul türü, öğrenim görülen okul türü, algılanan okul güvenliği, günlük ortalama televizyon seyretme) farklılığı incelenerek sonuçlar aşağıdaki tablolarda sırayla gösterilmiştir. Bu anlamda, öğrencilerin yabancılaşma düzeylerinin, okul öncesi öğrenim görme değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla yapılan ilişkisiz ölçümler için 'Bağımsız Grup T-Testi' sonuçları tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Lise 9. Sınıf Öğrencilerinin Yabancılaşma Düzeyi Puanlarının Okul Öncesi Öğrenim Görme Değişkenine Göre Bağımsız Grup T-Testi Sonuçları

Okul Öncesi Öğrenim Görme	N	Ortalama	S	Sd	t	P
Evet	138	53,42	8,78	298	-,240	.811
Hayır	162	53,66	8,53			

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğrencilerin okul öncesi öğrenim görme değişkenine göre yabancılaşma düzeylerinin anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemeden önce, Levene’s testi ile dağılımların varyanslarının homojenliği test edilmiş, sonuçta varyansların homojen olduğu görülmüştür. ($L=,168$; $p>.05$). Daha sonra ortalamalar arasındaki farkın belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonuçlarına bağlı olarak, okul öncesi öğrenim görme değişkenine göre öğrencilerinin yabancılaşma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür ($t=-,240$; $p.>05$).

Aşağıda tablo 3’de 9. Sınıf ortaöğretim öğrencilerinin şiddete yönelik tutumlarının, okul öncesi öğrenim görme değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını test etmek amacıyla, ilişkisiz ölçümler için ‘Bağımsız Grup t-Testi’ yapılarak sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 3. Lise 9. Sınıf Öğrencilerinin Şiddete Yönelik Tutumları Puanlarının Okul Öncesi Öğrenim Görme Değişkenine Göre Bağımsız Grup t-Testi Sonuçları

Okul Öncesi Öğrenim Görme	N	Ortalama	S	Sd	t	p
Kız	138	25,64	8,42	298	-0,16	.987
Erkek	162	25,66	8,17			

Tablo 3’de görüldüğü gibi öğrencilerin okul öncesi öğrenim görme değişkenine göre şiddete yönelik tutumlarının anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemeden önce, ‘Levene’s testi’ ile dağılımların varyanslarının homojenliği test edilmiş, sonuçta varyansların homojen olduğu görülmüştür ($L=0,05$; $p>.05$). Daha sonra ortalamalar arasındaki farkın belirlenmesi amacıyla yapılan ‘bağımsız grup t-testi’ sonuçlarına bağlı olarak, okul öncesi öğrenim görme değişkenine göre ortaöğretim öğrencilerinin şiddete yönelik tutumlarının arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür ($t=-0,16$; $p.>05$).

Aşağıda tablo 4’te lise 9. sınıf öğrencilerinin yabancılaşma düzeylerinin mezun olunan ilköğretim okul türü değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ‘Bağımsız Grup t-Testi’ yapılarak sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 4. Lise 9. Sınıf Öğrencilerinin Yabancılaşma Düzeyleri Puanlarının Mezun Olunan Okul Türü Değişkenine Göre Bağımsız Grup t-Testi Sonuçları

Mezun Olunan Okulu Türü	N	Ortalama	S	Sd	t	p
Devlet Okulu	247	53,40	8,65	298	-,645	.519
Özel Okul	53	54,24	8,60			

KIR, ALTAY ve CEYHAN; Lise 9. Sınıf Öğrencilerinin Yabancılaşma...

Tablo 4’ te görüldüğü gibi lise 9. sınıf öğrencilerinin yabancılaşma düzeylerinin mezun olunan okul değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemeden önce, ‘Levene’s testi’ ile dağılımların varyanslarının homojenliği test edilmiş, sonuçta varyansların homojen olduğu görülmüştür ($L=,986;p>.05$). Daha sonra ortalamalar arası farkın belirlenmesi amacıyla yapılan ‘bağımsız grup t-testi’ sonuçlarına bağlı olarak, mezun olunan okul değişkenine göre ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin yabancılaşma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür ($t=-,645; p.>05$).

Aşağıda tablo 5’te lise 9. sınıf öğrencilerinin şiddete yönelik tutumlarının mezun olunan ilköğretim okul türü değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ‘Bağımsız Grup t-Testi’ yapılarak sonuçları gösterilmiştir

Tablo 5. Lise 9. Sınıf Öğrencilerinin Şiddete Yönelik Tutumlarının Mezun Olunan Okul Türü Değişkenine Göre Bağımsız Grup t-Testi Sonuçları

Mezun Olunan Okul Türü	N	Ortalama	S	Sd	t	p
Devlet Okulu	247	25,40	8,39	298	-1,123	.262
Özel Okul	53	26,81	7,70			

Tablo 5’ de görüldüğü gibi lise 9. sınıf öğrencilerinin şiddete yönelik tutumlarının mezun olunan okul değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemeden önce, ‘Levene’s testi’ ile dağılımların varyanslarının homojenliği test edilmiş, sonuçta varyansların homojen olduğu görülmüştür ($L=2,094;p>.05$). Daha sonra ortalamalar arası farkın belirlenmesi amacıyla yapılan ‘bağımsız grup t-testi’ sonuçlarına bağlı olarak, mezun olunan okul değişkenine göre ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin şiddete yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür ($t=-1,123; p.>05$).

Aşağıda tablo 6’ da öğrencilerin yabancılaşma düzeylerinin, algılanan okul güvenliği değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla ‘Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)’ tekniği uygulanarak sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 6’da görüldüğü gibi öğrencilerin yabancılaşma düzeylerinin, algılanan okul güvenliği değişkeniyle anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, öğrencilerdeki yabancılaşma düzeyi ortalamalarına göre fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F = 6,201; p<.05$). Daha sonra anlamlı farklılığın kaynağını belirleyebilmek amacıyla tamamlayıcı post-hoc tekniklerini kullanabilmek için Levene’s testiyle yapılan grupların varyanslarının homojenliği testi sonucunda, varyansların homojen olduğu ($L=2,492; p>.05$)

görülmüş, bağlı olarak uygun post- hoc tekniklerinden Scheffe çoklu karşılaştırma testi uygulanarak sonuçları aşağıdaki tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 6. Lise 9. Sınıf Öğrencilerinin Yabancılaşma Düzeylerinin Algılanan Okul Güvenliği Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Okulda Güvenli Hissetme	N	$\bar{X}$	S.S	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Evet	186	52,19	8,55	G.Arası	894,038	2	447,019	6,201	.002
Hayır	27	55,62	10,19	Gruplar İçi	21410,212	297	72,088		
Kısmen	87	55,79	7,75	Toplam	22304,250	299			
Toplam	300	53,55	8,63						

Tablo 7. Lise 9. Sınıf Öğrencilerinin Yabancılaşma Düzeylerinin Algılanan Okul Güvenliği Değişkenine Göre Farklılığın Hangi Gruplardan Kaynaklandığını Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Okulda güvende (i)	Kendini Hissetme	Okulda güvende (j)	Kendini hissetme	$\bar{X}_i - \bar{X}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	P
Evet		Hayır		-3,4307	1,74857	.148
		Kısmen		-3,5942*	1,10280	.005
Hayır		Evet		3,4307	1,74857	.148
		Kısmen		-,1635	1,87044	.996
Kısmen		Evet		3,5942*	1,10280	.005
		Hayır		,1635	1,87044	.996

*p<.05

Tablo 7’ de görüldüğü gibi öğrencilerin yabancılaşma düzeylerinin algılanan okul güvenliği değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini bulmak amacıyla yapılan ‘tek yönlü varyans analizi (ANOVA)’ sonrası kullanılan post-hoc çoklu karşılaştırma tekniği ‘Scheffe’ sonucunda, kendini okulda güvenli hisseden öğrencilerle ile kendini okulda kısmen güvende hisseden öğrenciler arasında, kendini kısmen güvende öğrenciler lehine anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Bu bulguya göre kendini okulda kısmen güvende hisseden 9. sınıf öğrencilerinin yabancılaşma düzeylerinin kendini okulda güvende hisseden 9. sınıf ortaöğretim öğrencilerinden daha yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Aşağıda tablo 8’de öğrencilerin şiddete yönelik tutumlarının, Algılanan Okul Güvenliği değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını test etmek

KIR, ALTAY ve CEYHAN; Lise 9. Sınıf Öğrencilerinin Yabancılaşma...

amacıyla ‘Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)’ tekniği uygulanarak sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 8. Lise 9. Sınıf Öğrencilerinin Şiddete Yönelik Tutumlarının Algılanan Okul Güvenliği Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Kendini Güvenli Hissetme	N	$\bar{X}$	S.S	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Evet	186	25,23	8,50	G.Arasi	170,631	2	85,316	1,247	.289
Hayır	27	27,88	8,58	Gruplar İçi	20325,316	349	68,435		
Kısmen	87	25,85	7,63	Toplam	20495,947	351			
Toplam	300	25,65	8,27						

Tablo 8’de görüldüğü gibi ortaöğretim öğrencilerinin şiddete yönelik tutumlarının, algılanan okul güvenliğine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan ‘tek yönlü varyans analizi (ANOVA)’ sonucunda, şiddete yönelik tutumlarının ortalamalarına göre fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F = 1,247$; $p > .05$). Bu sonuca göre, öğrencilerin şiddete yönelik tutumlarının algılanan okul güvenliği değişkenine göre farklılaşmadığını söylemek mümkündür.

Aşağıda tablo 9’da öğrencilerin yabancılaşma düzeylerinin öğrenim görülen okul türü değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını test etmek amacıyla ‘Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)’ tekniği uygulanarak sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 9. Lise 9. Sınıf Öğrencilerinin Yabancılaşma Düzeylerinin Öğrenim Görülen Okul Türü Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Okul Türü	N	$\bar{X}$	S.S	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	p
Fen Lisesi	90	53,78	7,87	G.Arasi	1006,213	2			
Anadolu Lisesi	105	55,62	8,15	Gruplar İçi	21298,037	297	503,107	7,01	.001
Genel Lise	105	51,26	9,23	Toplam	22304,250	299	71,711		
Toplam	300	53,55	8,63						

Tablo 9’da görüldüğü gibi ortaöğretim öğrencilerinin yabancılaşma düzeylerinin, öğrenim görülen okul türü değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan ‘tek yönlü varyans analizi (ANOVA)’ sonucunda, ortaöğretim öğrencilerinin yabancılaşma düzeylerinin ortalamalarına göre fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F = 7,016$; $p <$

.05). Daha sonra anlamlı farklılığın kaynağını belirleyebilmek amacıyla tamamlayıcı post-hoc tekniklerini kullanabilmek için Levene's testiyle yapılan grupların varyanslarının homojenliği testi sonucunda, varyansların homojen olduğu ($L=,787$; $p>.05$) görülmüş, bağlı olarak uygun post- hoc tekniklerinden Scheffe çoklu karşılaştırma testi uygulanarak sonuçları aşağıdaki tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. Lise 9. Sınıf Öğrencilerinin Yabancılaşma Düzeylerinin Öğrenim Görülen Okul Türü Değişkenine Göre Farklılığın Hangi Gruplardan Kaynaklandığını Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Okul Türü(i)	Okul Türü(j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	P
Fen Lisesi	And. Lisesi	-1,8397	1,21645	.320
	Genel Lise	2,5222	1,21645	.118
Anadolu Lisesi	Fen Lisesi	1,8397	1,21645	.320
	Genel Lise	4,3619*	1,16872	.001
Genel Lise	Fen Lisesi	-2,5222	1,21645	.118
	And. Lisesi	-4,3619*	1,16872	.001

Tablo 10' da görüldüğü gibi öğrencilerin yabancılaşma düzeylerinin öğrenim görülen okul türü değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini bulmak amacıyla yapılan 'tek yönlü varyans analizi (ANOVA)' sonrası kullanılan post-hoc çoklu karşılaştırma tekniği 'Scheffe' sonucunda, Anadolu lisesi öğrencileri ile genel lise öğrencileri arasında Anadolu lisesi öğrencileri lehine anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Bu bulguya göre 9. sınıf Anadolu lisesi öğrencilerinin yabancılaşma düzeylerinin 9. sınıf genel lise öğrencilerinden daha yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Aşağıda tablo 11'de öğrencilerin şiddete yönelik tutumlarının öğrenim görülen okul türü değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla 'Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)' tekniği uygulanarak sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 11. Lise 9. Sınıf Öğrencilerinin Şiddete Yönelik Tutumlarının Öğrenim Görülen Okul Türü Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Okul Türü	N	$\bar{x}$	S.S	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	p
Fen Lisesi	90	22,70	6,46	G.Arası	1216,094	2	608,047		
Anadolu Lisesi	105	27,59	8,46	Gruplar İçi	19279,852	297	64,915	9,37	.000
Genel Lise	105	26,24	8,82	Toplam	20495,947	299			
Toplam	300	25,65	8,27						

Tablo 11’de görüldüğü gibi ortaöğretim öğrencilerinin şiddete yönelik tutumlarının, öğrenim görülen okul türü değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan ‘tek yönlü varyans analizi (ANOVA)’ sonucunda, şiddete yönelik tutumlarının ortalamalarına göre fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F = 9,367$; $p < .05$). Daha sonra anlamlı farklılığın kaynağını belirleyebilmek amacıyla tamamlayıcı post-hoc tekniklerini kullanabilmek için Levene’s testiyle yapılan grupların varyanslarının homojenliği testi sonucunda, varyansların homojen olmadığı görülmüş ($L=5,859$; $p < .05$), ancak örneklem sayısının 30’un üzerinde olması nedeniyle parametrik olmayan Kruskal Wallis H testi uygulanmamıştır. Bu nedenle varyansların homojen olduğu varsayıлып buna bağlı olarak uygun post- hoc tekniklerinden Scheffe çoklu karşılaştırma testi uygulanarak sonuçları aşağıdaki tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12. Lise 9. Sınıf Öğrencilerinin Şiddete Yönelik Tutumlarının Öğrenim Görülen Okul Türü Değişkenine Göre Farklılığın Hangi Gruplardan Kaynaklandığını Belirlemek Üzere Yapılan Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Okul Türü(i)	Okul Türü(j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	P
Fen Lisesi	And. Lisesi	-4,8905*	1,15738	.000
	Genel Lise	-3,5476*	1,15738	.010
Anadolu Lisesi	Fen Lisesi	4,8905*	1,15738	.000
	Genel Lise	1,3429	1,11197	.483
Genel Lise	Fen Lisesi	3,5476*	1,15738	.010
	And. Lisesi	-1,3429	1,11197	.483

Tablo 12’ de görüldüğü gibi öğrencilerin Şiddete Yönelik Tutumlarının öğrenim görülen okul türü değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini bulmak amacıyla yapılan ‘tek yönlü varyans analizi (ANOVA)’ sonrası kullanılan post-hoc çoklu karşılaştırma tekniği ‘Scheffe’ sonucunda, Anadolu lisesi 9. sınıf öğrencileri ile genel lise 9. sınıf öğrencileri arasında şiddete yönelik tutumlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Ancak Anadolu lisesi 9. sınıf öğrencileri ile fen lisesi 9. sınıf öğrencileri arasında Anadolu lisesi öğrencileri lehine; Genel lise 9. sınıf öğrencileri ile fen lisesi 9. sınıf öğrencileri arasında da genel lise öğrencileri lehine anlamlı farklılıklar ortaya çıktığı görülmektedir. Bu sonuca göre Anadolu ve genel lise 9. sınıf öğrencilerinin şiddete yönelik tutumlarının fen lisesi 9. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde yabancılaşma ve şiddet birçok araştırmaya konu olmuştur. Yapılan araştırmalarda hem yabancılaşmanın hem de şiddetin öğrencinin yaşam kalitesini ve başarı düzeyini etkilemede önemli bir rolünün olduğu görülmüştür.

Araştırmanın bulgularına göre, okul öncesi öğrenim görme ve mezun olunan ilköğretim okulu türü (özel okul-devlet okulu) değişkenlerine göre lise 9. sınıf öğrencilerinin yabancılaşma düzeylerinde ve şiddete yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür. Alan yazında, okul öncesi öğrenim görmenin ve mezun olunan ilköğretim okulu türünün yabancılaşma ya da şiddet ile ilişkili olarak ele alındığı bir çalışmaya da rastlanmamıştır. Edinilen bulgulardan hareketle, okul öncesi öğrenim görme ve mezun olunan ilköğretim okulu türünün lise öğrencilerinin yabancılaşma düzeylerini ve şiddete yönelik tutumlarını etkilemediği düşünülebilir.

Araştırmanın bulgularından biri de, öğrencilerin kendini güvende hissetmeleri ile ilgilidir. Araştırmaya katılan 9. sınıf öğrencilerden kendini okulda kısmen güvende hissedenlerin, kendini okulda güvende hissedenlere göre yabancılaşma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Edinilen bu bulguyu Trent'in (2004) yaptığı çalışma destekler niteliktedir. Trent'e (2004) göre sosyal açıdan uzaklaşmış öğrenciler okulu; karmaşık, güvensiz, hayal kırıklıklarına uğradıkları, hoşgörüsüz bir mekân olarak algılamaktadırlar. Benzer şekilde, Coşkun vd. (2009) tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada da okul güvenliğini yetersiz bulan öğrencilerin yabancılaşma düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Bina güvenliği, okul ve sınıf ortamının demokratik olması, uyulması gereken kuralların tüm öğrencilere aynı şekilde uygulanması, ders dışı kültürel, sportif ve sanatsal etkinliklere yer verilmesi, okul psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin işlevselliği öğrencilerin okullarda kendilerini güvende hissetmelerini ve öğrenme için uygun bir ortam oluşturulmasını sağlayan ön koşullardır. Bir eğitim kurumunda bu koşulların yeterli düzeyde sağlanması, kişinin kendini bir yabancı gibi hissetmediği bir yaşantı biçimini ortaya çıkarır. Buna göre, ergenlerin kendilerini güvende hissetmelerinin yabancılaşma düzeylerini etkilediği düşünülebilir.

Araştırma sonuçlarına göre, lise 9. sınıf öğrencilerinin şiddete yönelik tutumlarının algılanan okul güvenliği değişkenine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. Ancak Karakaya (2008) tarafından Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada güven duygusu arttıkça şiddete olan eğilimin azaldığı görülmektedir. Kanal (2008) tarafından İmam Hatip Lisesi öğrencileri üzerinde yapılan bir diğer araştırmada da şiddet ile güven duyma arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Farklı bulgulara ulaşılması, araştırmaya konu olan örneklem gruplarının sosyal çevrelerinin ve okul türlerinin farklı olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

KIR, ALTAY ve CEYHAN; Lise 9. Sınıf Öğrencilerinin Yabancılaşma...

Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda, Anadolu Lisesi 9. sınıf öğrencilerinin yabancılaşma düzeylerinin genel lise 9. sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulguları Sanberk'in (2003) lise öğrencileri ile ilgili araştırma bulguları da destekler niteliktedir. Sanberk'in araştırma bulgularına göre, Anadolu lisesi öğrencilerinin genel ve meslek lisesi öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde yabancılaşma gösterdikleri saptanmıştır. Ancak, Coşkun vd. (2009) tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırma sonucuna göre, öğrencilerin yabancılaşma düzeylerinin okudukları okul türüne göre anlamlı düzeyde fark göstermediği belirlenmiştir. Dil eğitimi, rekabet, ağır ders yükü, yarışmacı eğitim, baskı ve başarı beklentisi gibi etkenler Anadolu Liselerinde genel ve mesleki liselere oranla daha fazla görülmektedir. Öğrenimini gördüğü derslerin esas itibarıyla sınava yönelik olduğu gerçeğini bilen öğrenciler, kendilerini diğer insanlardan ve sosyal faaliyetlerden izole etmektedirler. Sosyal uzaklaşmış öğrenciler okulu karmaşık ve hoşgörüsüz, hayal kırıklığına uğradıkları bir mekân olarak algılamaktadır. Bunun sonucunda öğrenciler okullarına ve genelde eğitime karşı bir anlamsızlaştırma ve yabancılaşma duygusu geliştirmektedirler. Unutulmamalıdır ki okullar sadece teknik bilgilerin verildiği mekânlar değil aynı zamanda toplumsal değerlerin öğretildiği yerlerdir.

Araştırma sonuçlarına göre, Anadolu ve genel lise 9. sınıf öğrencilerinin şiddete yönelik tutumlarının Fen lisesi 9. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Efilti'nin (2008) yaptığı çalışmada da benzer bulgulara ulaşılmıştır. Efilti'nin ortaöğretim kurumu öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada, saldırganlık puanları en düşük olan öğrencilerin Fen lisesinde okuyan öğrenciler olduğu belirlenmiştir. Bu durum şu şekilde açıklanabilir: Fen liseleri, ülkemizin en yüksek puanlı ve yükseköğretime giriş sınavını kazandırma oranı en yüksek olan liseleridir. Diğer yandan genel liselerin ve Anadolu liselerinin, Fen liseleri gibi standart bir başarıları yoktur. Bu durumda düşük başarı düzeylerinin, ergenlerin geleceğe dair umutlu olamamalarına, kendilerine olan güven duygusunun azalmasına ve bu duruma paralel olarak akranlarına karşı saldırgan, sınıf düzenini bozucu davranışlar sergilemelerine neden olduğu düşünülebilir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, bazı önerilerde bulunulabilir. Bunlardan bir kısmı aşağıda özetlenmiştir:

- 1) Şiddet davranışının her bireyin içinde bulunduğu kişisel, çevresel ve toplumsal etmenlerden etkilendiği göz önünde bulundurularak; toplumsal anlamda eğitim ortamında ise fiziksel cezaya yer verilmemekle birlikte güvenli bir okul ortamı oluşturulmalıdır. İstenmeyen davranışların önlenmesinde birey, yaptığı olumsuz davranışın sonucu ile karşı karşıya bırakılmalı, bireye kendi davranışlarının sonuçlarını telafi edici amaçlı yapıcı yöntemler uygulanmalı, okul sonrası sosyal faaliyetlere imkân tanınmalıdır.
- 2) Bireyin çevresine, benliğine ve öğrenme ortamına yabancılaşmasını ortadan

kaldırmak veya yabancılaşma durumunu en aza indirmek amacıyla; okullar, demokratik ve katılımcı öğrenim ortamlarına dönüştürülerek bireylere duygu ve düşüncelerini rahatça ifade edebilecekleri demokratik eğitim ortamları sunmalıdır. Bu doğrultuda öğrenciler arasında demokratik akran ilişkileri geliştirilmelidir. Diğer yandan ders içerikleri, öğrenci gelişimine, merakına, günlük hayatın sorunlarının çözümüne katkı sağlayacak biçimde düzenlenmelidir. Okulda gerçekleştirilen sosyal etkinlikler, bireylerin ilgileri, merakları, becerileri ve yetenekleri doğrultusunda kendilerini tanımalarına ve olumlu benlik geliştirmelerine olanak sağlamalıdır. Okul aile işbirliğini kuvvetlendirici faaliyetlere yer verilmeli ve çocukların okula yabancılaşmalarını azaltıcı tedbirler alınmalıdır.

3) Yapılacak araştırmalara yönelik olarak;

Bu araştırma, lise 9. sınıf öğrencileri ile Osmaniye ili merkezinde gerçekleştirilmiştir. Benzer araştırmalar, farklı kademelerde öğrenim görmekte olan öğrencilerle ve farklı illerde de yapılabilir.

Bu araştırmada, 9. sınıf öğrencilerinin yabancılaşma düzeyleri ve şiddete yönelik tutumları bazı değişkenler açısından incelenmiştir. Bu kavramların ailenin çocuk yetiştirme stilleri, ana-baba tutumları, kaygı, depresyon gibi değişkenlerle ilişkisinin de incelenebileceği benzer araştırmalar da yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akman, Y., (2010), **İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Şiddet ve Okul İklimi Algıları Arasındaki İlişki**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetin, H., (2004), **Öğrenci Ergenlerin Şiddete Yönelik Tutumları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.
- Coşkun, Y., Altay, C. A. (2009), “Lise Öğrencilerinde Yabancılaşma ve Benlik Algısı İlişkisi”, **Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi**, Sayı: 29, ss. 41-56.
- Efiliti, E., (2008), “ Orta Öğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Saldırganlık ve Denetim Odağı'nın Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi” **S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** Sayı:19, ss.213-230.
- Eryılmaz, A., (2010), **Lise Öğretmenlerinin Örgütsel Yabancılaşma Düzeyi**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Güz, H., (2007), Şiddet ve Gençliğin Şiddeti Algılaması, **Çocuk Ve Ergene Yönelik Şiddetin Önlenmesi Sempozyumu**, Aem Kitap, 1. Baskı, Edt. İbrahim Çapan, Ankara.
- Kanal, İ., (2008), **İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin Çok Yönlü Olarak İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karakaya, E., (2008), **Endüstri Meslek Lisesi Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin Çok Yönlü Olarak Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karataş, B. Z., (2002), **Anne Baba Saldırganlığı ile Lise Öğrencilerinin Saldırganlığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Can, Y., (2007), **İlköğretim Okullarında Şiddet (Öğrenci, Öğretmen Ve Yöneticilerin Yaklaşımları)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bacanlı, H., (2007), “İnsan Algısı Ve Şiddet”, **Çocuk Ve Ergene Yönelik Şiddetin Önlenmesi Sempozyumu**, Aem Kitap, 1. Baskı, Edt. İbrahim Çapan, Ankara.
- Türk Dil Kurumu, (2011), **Türkçe Sözlük**, 11. Baskı, Ankara.
- Michaud, Y., (1991), **Şiddet**, İletişim Yayınları, Çev. Cem Muhtaroglu, İstanbul.
- Deveci, H., Karadağ, R., Yılmaz, F., (2008), “İlköğretim Öğrencilerinin Şiddet Algıları”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, C: 7, S:24, ss:351-368.

- Bilgin, A., (2008), **Okullarda Şiddeti Önlemede Bir Yöntem Çatışma Çözme**, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- Bozkurt, H., (2010), **İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Şiddete Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Gözütok, F., D., (2001), “Şiddet”, **Veli Bilgilendirme 2000-2001(içinde)**. **Ankara: Başkent Üniversitesi Kolej Ayşeabla Okulları**, ss.41-52, Ankara.
- Güz, N., (2007), “Şiddetin Önlenmesinde Medyanın Rolü”, **Çocuk Ve Ergene Yönelik Şiddetin Önlenmesi Sempozyumu**, Aem Kitap, 1. Baskı, Edt. İbrahim Çapan, Ankara.
- Gözütok, F.,D., (2008), **Eğitim ve Şiddet**, Gazi Kitapevi, Ankara.
- Tolan, B., (1981), **Çağdaş Toplumun Bunalımı – Anomi ve Yabancılaşma**, A.İ.T.İ.A Yayınları, No:5, Ankara.
- Fromm, E., (2006), **Sağlıklı Toplum**, (4.baskı), Payel Yayınevi, Ankara.
- Köknel, Ö., (1970), **Türk Toplumunda Bugünün Gençliği**, Bozak Matbaası, İstanbul.
- Sanberk, İ., (2003), **Öğrenci Yabancılaşma Ölçeği (Bir Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Seeman, M. (1959), On personal consequences of alienation in work, **American Sociological Review**, 31, ss.98
- Tezcan, M., (2003), **Gençlik Sosyolojisi**, 3. Baskı Natürel Yayıncılık Ankara.
- Trent, F. (2001), “Aliens in the Classroom?”, **Biennial Meeting of the Society for Research in Child Development**, 10-15, ED245153, Washington.
- Türk, F., (2010), **Lise Öğrencilerinin Eğitimde Yabancılaşma Sorunu: Ankara İli Yenimahalle İlçesi İki Genel Lise Örneği**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- WHO (2002), Dünya sağlık raporu (şiddet ve sağlık dünya raporu). Web: [www.http//undp.un.org.tr/who/bulten/turk/bulten9.htm](http://undp.un.org.tr/who/bulten/turk/bulten9.htm). (11.07.2011).
- Yazgan, Y., (2007), **Ergenlikten Gençliğe**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları,1. baskı, İstanbul.
- Yiğit, S., (2010), **İlköğretim 5., 6., 7. Ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Okula Yabancılaşma Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi**, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak.

KIR, ALTAY ve CEYHAN; Lise 9. Sınıf Öğrencilerinin Yabancılaşma...